Herinneringen aan Gijs Peeters

Arie W. Janssen [1] en Frank Wesselingh [2]

De Grote Tekenaar

Toen ik in het prille begin van de jaren zestig gelegenheid had gehad om fossielmonsters te verzamelen uit oligocene afzettingen nabij Tongeren leek het zinvol om de resultaten voor wat betreft de mollusken eens op papier te zetten, want in die tijd waren die fauna's nog nauwelijks bij Nederlandse verzamelaars bekend. Ik was toen al lid van de Rotterdamse groep van de NMV en werkte in het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam.
Een probleem bij de bewerking van dat fraaie Belgische materiaal was natuurlijk de vraag hoe aan behoorlijke afbeeldingen te komen. Van enkele anderen in de Rotterdamse groep hoorde ik over een tekenleraar, die ik maar eens moest vragen naar mogelijkheden. Gijs Peeters kende ik wel vagelijk van zijn bezoekjes aan het museum, maar pas toen ik hem vertelde over mijn plannetje met de Belgische soorten hoorde ik dat hij inderdaad tekenleraar was aan een technische school. Ook zei hij het wel leuk te vinden om eens te proberen hoe dat zou gaan, schelpjes tekenen, een onderwerp waar hij geen enkele ervaring mee had.
Omtrektekeningetjes kon ik leveren, met behulp van een primitieve binoculair en een min of meer daarbij passend, geleend tekenprisma. Gijs nam de krabbeltjes, met de schelpjes, mee naar huis. Korte tijd later belde hij, of ik eens wilde komen kijken. Ik bezocht hem thuis, op het Burgemeester Meineszplein in Rotterdam West en... ik was totaal verrast door wat hij liet zien. Prachtige pentekeningen, die de soortjes heel raak karakteriseerden, fantastisch! Door mijn enthousiasme aangemoedigd tekende Gijs verder en illustreerde alle soorten die ik had gevonden. Met dàt resultaat in handen had ik de euvele moed om een manuscriptje aan te bieden aan de redactie van Basteria, waarvan toendertijd Tera van Benthem Jutting redactrice was. Om kort te gaan: ook de redactie was onder de indruk van de afbeeldingen en zo werd mijn allereerste Basteria-artikeltje gepubliceerd in de 27ste jaargang, in twee afleveringen. Vooral door de fraaie en goedgelukte afbeeldingen wordt dit verhaaltje nog steeds zo af en toe geciteerd.

Juist door die tekeningen in Basteria kreeg Gijs contact met Gerard Spaink, van de Geologische Dienst in Haarlem, en hij tekende voor hem talrijke schelpen uit het Eemien. Helaas zijn die als geheel nooit gepubliceerd, maar de prenten bestaan nog steeds, en af en toe wordt er nog wel eens eentje van gebruikt.

Pas veel later, omstreeks 1978, kwam ik weer in contact met Gijs. Mijn getrouwe mede-auteur en tekenaar van de fossielenatlas, Leen van der Slik, die vanaf ongeveer 1970 Lou Pouderoyen als illustrator van de atlas had opgevolgd, kon om gezondheidsredenen het tekenwerk niet meer aan, en (zoals ik al eerder schreef) daarmee dreigde de fossielenatlas in een donker gat te vallen. Maar nee, juist omstreeks die tijd ging Gijs Peeters met pensioen, en vroeg mij "of er werk aan de winkel was". Nou, dat was er inderdaad... en met enorm enthousiasme stortte hij zich op het tekenwerk voor de atlas, waarvoor hij zich zeer snel de techniek aanleerde van het tekenen met potlood, wat hij nota bene deed met zijn linkerhand (maar schrijven ging rechts!). Vele malen kwam hij naar Leiden (waar ik inmiddels werkte in het Rijksmuseum van Geologie) om met behulp van binoculair en tekenspiegel omtrektekeningetjes te maken van de af te beelden schelpen, die hij thuis verder uitwerkte. In die jaren is er een goeie vriendschap ontstaan, die ons beiden veel plezier deed. In 1984 werd de laatste, vrijwel geheel door Gijs geïllustreerde aflevering van de fossielenatlas gepubliceerd, tijdens een jubileumbijeenkomst van de NMV.

Denk niet dat hiermee Gijs op z'n verdiende lauweren ging rusten. Nee nee, hij bood zich aan om ook voor het inmiddels in gang gezette project 'De Nederlandse zoetwatermollusken' het illustratiewerk te verzorgen. En zo ging het jaar in jaar uit door en zag ik de talloze uitzonderlijk fraaie tekeningen verschijnen en ontstaan, de *Unio*'s en *Anodonta*'s, de *Pisidium*'s, de vele gastropodensoorten. Het boek verscheen in 1998 en zijn werk oogstte overal grote bewondering. Zelf was ik al het jaar ervoor met vervroegd pensioen gegaan, maar Frank Wesselingh, mijn opvolger,

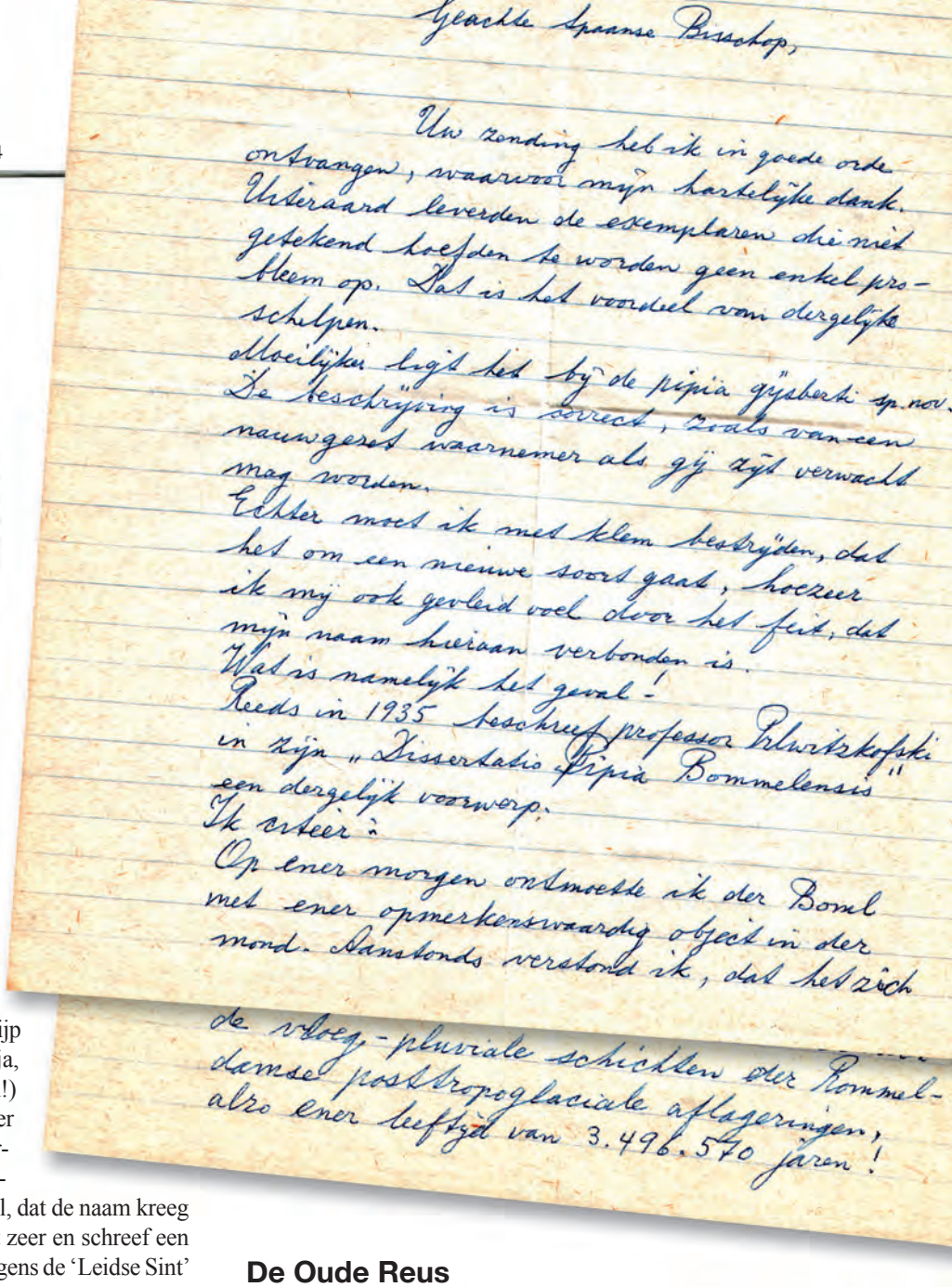

Geachte Spaanse Bisschop,

Uw zending heb ik in goede orde ontvangen, waarvoor mijn hartelijke dank. Uiteraard leverden de exemplaren die niet getekend hoefden te worden geen enkel probleem op. Dat is het voordeel van dergelijke schelpen.
Moeilijker ligt het bij de pipia gijsberti sp. nov. De beschrijving is correct, zoals van een nauwgezet waarnemer als gij zijt verwacht mag worden.
Echter moet ik met klem betwijfelen, dat het om een nieuwe soort gaat, hoezeer ik mij ook gevleid voel door het feit, dat mijn naam hieraan verbonden is.
Wat is namelijk het geval?
Reeds in 1935 beschreef professor Prlwitzkofski in zijn „Dissertatio Pipia Bommelensis" een dergelijk voorwerp.
Ik citeer:
Op ener morgen ontmoette ik der Boml met ener opmerkenswaardig object in der mond. Dansdonds verstond ik, dat het zich de vloeg-pluviale schichten der Bommeldamse postkropoglaciale aflageringen, alzo ener leeftijd van 3.496.570 jaren!

nam het roer over en zette Gijs onmiddellijk aan het werk bij een herbewerking van de strandfossielen. Ik kan alleen maar getuigen van de vele genoeglijke uurtjes die ik samen met Gijs heb doorgebracht waarbij ik in veel gevallen mocht profiteren van zijn levenswijsheid, en genieten van zijn humor

Toen hij eens, kort voor 5 december, z'n pijp (waar hij toch erg aan gehecht was, ja ja, je mocht toen in het gebouw nog róken!) vergat mee te nemen, werd die hem per post teruggestuurd, met een fraai sinterklaasgedicht, waarbij die pijp werd beschreven als een zeldzaam, nieuw fossiel, dat de naam kreeg van *Pipio gijsberti*. Gijs waardeerde dat zeer en schreef een uitvoerige bedankbrief, waarbij hij overigens de 'Leidse Sint' die de pijp als *P. gijsberti* beschreven had ervan betichtte zijn literatuur niet te kennen en hij citeerde daarbij uitvoerig uit Heer Bommel, waar ene professor Prlwitzkofski, in zijn 'Dissertatio Pipia bommelensis' al in 1935 dezelfde soort had beschreven.

Bij het succesvol beëindigen van de enorme hoeveelheid tekeningen voor de 'Fossielenatlas' was Gijs al 90 jaar. Een leeftijd waarop enige rust is toegestaan, hoewel hem dat moeite genoeg kostte. Het lintje dat 'hare majesteit' hem toekende vond hij maar zo-zo, hoewel hij er stiekem uitermate trots op was. Samen met Frank Wesselingh bezocht ik hem daarna nog eens, in zijn woning in Schiedam, mijn oudere vriend, mijn kameraad, mijn collega... ja, hij. Koffie met appeltaart, zoals altijd.

Hij overleed op 14 november 2013.
Ik mis hem nog steeds, verdomme.

AWJ

De Oude Reus

Eind jaren negentig kreeg ik een ietwat bezorgd advies van mijn voorganger Arie Janssen. "Weet waar je aan begint". Plannen om de fossielenatlas weer op te pakken waren in de maak en ik wilde van Arie weten of we Gijs Peeters weer zouden kunnen inschakelen. Door de tweekleppigen als eerste aan te pakken, waarvan Gijs immers meer dan de helft van de soorten al had afgebeeld voor het monumentale werk van 1984, zouden we immers een mooie start hebben. "De hoeveelheid werk die het meebrengt is enorm, maar ik denk dat Gijs het best leuk zou vinden". Zo gezegd zo gedaan.

Gijs was enthousiast over het idee, en al gauw ontstond er een terugkerend patroon. Telefoontje "ik heb ze voor je klaar hoor" schalde een enthousiast, licht Rotterdams accent. Een week of twee later gevolgd door de meester die het kantoor binnenliep en uit zijn tas een envelop haalde waarin weer een stuk of tien meesterwerkjes zaten, gevolgd door een heleboel ooohhhs en aaahs (als je de tekeningen voor het eerst in je handen hebt doen ze echt iets met je!). Erna koffie en de stand van zaken met de At-

las, verzamelaars en vrienden en de wereld en vervolgens een tekensessie van de volgende set af te beelden schelpjes. Samen met Gijs achter de microscoop om de outline te schetsen, die hij dan in de weken erna thuis verder invulde en afwerkte. Tussen het outline tekenen door, elke keer weer prachtige verhalen en discussies met een wijze man.

Het heen en weer reizen werd langzaamaan moeizamer. De 90 jaar kwam in zicht, een mooie viering aan de oevers van de Maas. Er vlak erna 'Het heeft hare majesteit behaagd'. Het had niet gehoeven, maar oh wat was hij trots toen hij het lintje ontving uit handen van een sindsdien in opspraak geraakt Burgervaderes van Schiedam. Het tekenwerk was grotendeels klaar (de Atlas verscheen in 2010 en ik ben zo blij dat hij dat heeft mee kunnen maken). Af en toe langs in Schiedam, hij werkte door wat hij kon. Een flinke val heeft hem uiteindelijk doen revalideren in het verpleeghuis. Gijs bloeide op maar kon niet meer terug en kwam in een schitterende groene omgeving in Heino terecht, dichterbij zijn kinderen die hem liefdevol verzorgden. Op tafel lagen daar zijn schetsboeken uit zijn vroegere leven. De doordringende blik van een jonge tekenaar keek me aan.

Ik ben verschrikkelijk dankbaar met Gijs Peeters te hebben mogen werken. Zijn technisch vernuft, zijn tekeningen zijn een grote bron van inspiratie. Maar zijn prachtige persoon was dat mogelijk nog meer. Een diepe humanist, zoals hij altijd mensen bleef zien, zelfs nadat hij getroffen was door rampspoed in de oorlogstijd. Tot op hoge leeftijd begaan met het wel en wee van de maatschappij, boos over maatschappelijk onrecht, met twinkelende ogen vertellen over bizarre weetjes of ontwikkelingen en altijd briljante grappen.

Met Gijs Peeters is een groot illustrator en een groots mens heengegaan.

FW

[1]*Arie W. Janssen, Zeeweg 161, 2224 CE Katwijk ZH, e-mail: ariewjanssen@gmail.com*
[2]*Frank Wesselingh, Naturalis, Postbus 9517, 2300 RA Leiden, e-mail: frank.wesselingh@naturalis.nl*